

KÆMPE KNOP-VASEN FRA AARHUS

Mysteriet om en Salto-vase

af Susanne Bruhn, kunsthistoriker og ph.d.-studerende

Året er 1952, og stedet er Aarhus Rådhus. Arne Jacobsens og Erik Møllers ikoniske rådhushal er omdannet til en gigantisk Salto-installation. Monumentale malerier hænger side om side med ti meter lange bannere af Salto-tekstiler fra firmaet L.F. Foght og akkompagneres af et righoldigt udvalg af skitser, grafik og ikke mindst Saltos stentøj fra Den kgl. Porcelainsfabrik.

Saltos retrospektive udstilling åbnede 18. oktober 1952, og med sine godt 300 værker blev den lidt af et tilløbsstykke, hvilket tydeligt fremgår af avisernes mange fotos og reportager. Allerede på åbningsdagen strømmede publikum til centrum af Aarhus, og Axel Salto havde generøst og med vanlig sans for publicity valgt at donere et af udstillingens hovedværker til byen som tak for dens store gæstfrihed. Gaven til Aarhus var et monumentalt oliemaleri med kæmpende heste fra 1920.

Fig. 1: Axel Saltos retrospektive udstilling i Aarhus Rådhusal

Foto: *Demokraten* 18.10.1952

© Axel Salto / VISDA

Udstillingen blev som nævnt udførligt omtalt og dokumenteret i nyhedsmedierne, og særligt et foto har fanget min interesse (fig.1). Det er fra *Demokraten* den 18. oktober 1952, hvor avisens fotograf har indfanget kunstneren i et roligt øjeblik i den ellers hektiske aktivitet dagen før åbningen.

Fotoet viser fra venstre udstillingens sekretær, forfatteren Svend Rindholt og postkontrollør Dupont-Nielsen, der, som formand for Aarhus Kunst- og Litteraturforening, havde inviteret Axel Salto. Han ses yderst til højre. De tre mænd står ved "kæmpe-keramikken med knop-motivet", som journalisten malerisk omtaler vasen. At dømme ud fra billedet må stentøjsvasen være omkring en meter høj og sandsynligvis udført med Den kgl. Porcelainsfabriks berømte Sung-glasur. Alene på grund af dens størrelse må man formode, at det er et unika, selvom fabrikken ved enkelte lejligheder har serieproduceret store skulpturer og vaser i stentøj. Tænk blot på Jais Nielsens *Pottemageren*, 1924-25, og Axel Saltos *Kraftens Kerne* fra 1956. Når jeg alligevel antager, at "Kæmpe knop-vasen" må være et unika, er det med baggrund i, at den ikke kan identificeres i fabrikkens stentøjsmodelkatalog, og at det endnu ikke er lykkedes at finde dokumentation for andre udgaver af denne vase.

Fig. 2: "Kæmpe knop-vasen" fra udstillingskataloget *Design in Scandinavia* 1954, side 51

Foto: Aage Strüwing

© Axel Salto / VISDA

Udstillinger i USA

Axel Salto deltog på utallige kunst- og designudstillinger i 1950'erne både i Danmark og især i udlandet, hvor "Kæmpe knop-vasen" pludselig dukker op. Udstillingen *Design in Scandinavia* var en af årtiets største designbegivenheder set i et nordisk perspektiv. En international vandreudstilling, der turnerede til 24 museer i USA og Canada fra januar 1954 til maj 1957. Her præsenterede man moderne design fra Danmark, Norge, Sverige og Finland, og på side 51 i udstillingens katalog toner "Kæmpe knop-vasen" frem (fig. 2). Saltos vase har fået tildelt en hel side i kataloget, men fotografiet mangler et sammenligningsgrundlag, så man fornemmer slet ikke vasens kraft og monumentalitet, og i katalogets tekst oplyses intet om størrelsen. Men illustrationen i kataloget fik mig til at spekulere på, om vasen kunne være endt i USA. På den anden side kunne den også være gået tabt. Hele vandreudstillingen *Design in Scandinavia* med udstillingsinventar og værker blev transporteret mellem de forskellige museer på det Nordamerikanske kontinent i to store lastvogne. En billig og effektiv løsning, som fungerede fortrinligt helt frem til turneens sidste destination. I foråret 1957 var de to lastvogne på vej fra Los Angeles til John Herron Art Institute i Indianapolis, hvor udstillingen skulle vises for sidste gang. På turen blev den ene lastbil torpederet af en bil ført af en beruset præst. Ved ulykken blev alt i lastbilen ødelagt, men det lykkedes alligevel arrangørerne at præsentere en mindre men amputeret version af udstillingen i Indianapolis. Var Saltos "Kæmpe knop-vase" impliceret i ulykken i 1957? Det kunne være en plausibel forklaring på vasens forsvinden, men nej!

Kunstindustrimuseet i København

I november 1954 udstiller Axel Salto på Kunstindustrimuseet i København (Designmuseum Danmark). Under forberedelserne på museet tager fotografen Allan Moe en række billeder af Salto siddende afslappet i udstillingen på en kasse, mens han er i fuld gang med at udvælge grafik og skitser (fig. 3). Centralt i billedet står "Kæmpe knop-vasen" – opstillet på sin sokkel, som et tydeligt bevis på, at den ikke var med i USA, hvor udstillingsturneen på dette tidspunkt var i fuld gang. Værkerne til den amerikanske udstilling blev allerede i

Fig. 3. Axel Salto forbereder udstilling i november 1954

Foto: Allan Moe / Ritau Scanpix

© Axel Salto / VISDA

slutningen af 1953 afskibet fra Europa, så man kunne åbne på Virginia Museum of Fine Arts i Richmond den 15. januar 1954. Det kan selvfølgelig undre, at man i *Design in Scandinavia* kataloget vælger at afbillede en genstand, som slet ikke var med på udstillingen, men det var ikke så usædvanligt. Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk, der var medarrangør af udstillingen, administrerede et stort billedarkiv, som blev brugt i markedsføringen af dansk brugskunst og møbeldesign i udlandet. Og i arkivet, der i dag opbevares på Designmuseum Danmark, findes netop fotoet af "Kæmpe knop-vasen" fra udstillingskataloget. I arkivoplysningerne er noteret, at vasen er fra 1949, udført på Den kgl. Porcelainsfabrik og fotograferet af Aage Strüwing. Desværre er der ingen oplysninger om ejeren af vasen eller andre ting, som kunne give en ledetråd til opklaring af mysteriet om, hvor "Kæmpe knop-vasen" blev af. Hvis der er nogen af læserne, som kan bidrage med oplysninger eller fotos af vasen, så hører museet meget gerne. Susanne kan kontaktes på: susannebruhn@live.com

Kunsthistoriker Susanne Bruhn er museets første ph.d.-studerende, og i de tre år, projektet varer, giver hun os i en række artikler her i CLAY Nyt et indblik i sit arbejde. Forskningsprojektet har titlen *Axel Saltos rolle hos Den kgl. Porcelainsfabrik – mellem kunst og masseproduktion*, og det gennemføres i samarbejde med Institut for Design og Kommunikation ved Syddansk Universitet og med væsentlig støtte fra Ny Carlsbergfondet.

Artiklens referencer

- *Politiken*, 17.11.1949. "En 60aarig rebel paa Charlottenborg"
- *Demokraten*, 18.10.1952. "Aarhus raadhusal som gigantisk Salto-komposition"
- Jørn Guldberg, 2011. *Scandinavian Design as Discourse: The Exhibition Design in Scandinavia 1954-57*. Design Issues. Vol 27/2
- Per H. Hansen, 2016, (2006). *Da danske møbler blev moderne*. Syddansk Universitetsforlag og Lindhardt og Ringhof
- Arne Remlov (red), 1954. *Design in Scandinavia. An Exhibition of Objects for the Home from Denmark, Finland, Norway, Sweden*. Udstillingskatalog. Oslo. Kirstes Boktrykkeri

PORTRÆT AF EN AMERIKANSK KERAMIKER I VENDSYSSEL

af CLAY Nyt redaktionen

Gregory på værkstedet i Tolne med kursister
Foto: Gaston Luna, Argentina

En fortælling om en amerikaner fra Wisconsin, USA, der ad snørklede veje er landet i Vendsyssel og er blevet ejer af Tolne Gæstgivergaard. Herfra har han i høj grad gjort sig bemærket ved at udbrede kendskabet til både dansk og især international keramik, og han har en helt særlig kærlighed til den japanske keramik.

Han bærer det velklingende navn Gregory Hamilton Miller, taler dansk, engelsk og japansk og er far til 5. Gregory er gift med den tyskfødte pottemager Janne Hieck, der er den anden halvdel af den kapacitet, der har gjort Gæstgivergaarden i Tolne, Vendsyssel, til rammen om de mangeartede aktiviteter, der handler om kunst, keramik og seværdigheder.

I 2012 købte parret den mere end hundrede år gamle Gæstgivergaard, der ligger i Tolne Naturpark og har en lang tradition for gæstfrihed. I disse smukke omgivelser har de to kunstnere skabt et hjem og et center for keramisk kunst, der ikke findes magen til så mange andre steder i verden. Her har

ægteparret keramisk værksted, driver gæstgiveri, B&B, galleri og kursusvirksomhed. Herfra arrangeres også rejser, events og adventures. Flere kunstnere kommer på ophold og arbejder på stedet. Huset er fyldt med liv og kunst fra hele verden. Køkkenet er den helt centrale del af miljøet på Gæstgivergaarden. Udover de gode samtaler, er det også her, Gregory serverer velsmagende og spændende mad, der er produceret i eget køkken. Maden serveres for gæsterne på husets studiokeramik. Om samtalen i sit køkken har Gregory udtalt: *Her er plads til historier fra de 7 verdenshave og til ideer, der kan gøre en forskel.*

Gregorys værker brændt i Anagama-ovnen

Foto: Gregory Hamilton Miller

Gregory har flere uddannelser bag sig, bl.a. en bachelorgrad i biologi og antropologi fra Macalester College, men allermest har han elsket at lave ting i ler. Han er uddannet keramikker fra Shimaoka Tatsuzo i Mashiko, Japan, og er en sand mester i japansk keramik.

Om sig selv og sin kunst fortæller Gregory: *Siden jeg var helt ung, har jeg interesseret mig for træbrændt keramik. Jeg elsker at arbejde ved drejeskiven og forme produkterne i mit eget kunstneriske formsprog. Janne og jeg forarbejder selv det ler, vi bruger til vores træ-, salt- og sodabrændinger for at give leret de ønskede egenskaber. Vi har selv bygget alle de ovne, vi har her. De er stort set alle bygget af brugte, brændte teglsten. Vi har et langvarigt samarbejde med Læsø Salt. Vi bruger deres salt, når vi saltbrænder vores værker, inkl. Læsø Saltkar, som vi producerer i store mængder hvert år. Det tager ca. 10 dage at fylde og varme Anagama-ovnen op. Vi bruger ca. 4 kubikmeter gran- og fyrretræ hver dag, når vi har ovnen tændt. Hver brænding varer 4-6 dage. Flyveasken fra træet sætter sig på tingene og smelter ud som glasur og laver mønstre, som er helt uden for vores kontrol.*

Gregory er en dynamisk person, der hele tiden har gang i nye aktiviteter og forretningsområder. Han afholder fx professionelle workshops, symposier, udstillinger og konferencer indenfor keramik, ikke bare i Danmark, men i hele verden - og oftest med et 'touch af Japan', der er hans store lidenskab. Desuden arbejder han med børn og kunst, som en læringsaktivitet i skoleforløbet. Når han underviser, er det vigtigt for ham, at det er børnene, der er kunstnerne,

mens han er den støttende lærer, der motiverer børnenes kunstneriske udvikling.

I corona-tiden har han ikke ligget på den lade side. Som amerikaner og med flair for at bage pizzaer, har han etableret en forretning på Gjestgivergaarden med take-away pizzaer og amerikanske burgere og har dermed reduceret krisens økonomiske konsekvenser for sin virksomhed.

Gregory er et stort aktiv for kulturlivet i Vendsyssel, bl.a. med kunstturen Vendsyssel Keramik Adventure, 2021. Turen beskrives som et guidet eventyr og en oplevelse for livet med private besøg i værksteder hos keramiske kunstnere fra øst til vest i hele Vendsyssel. Deltagerne oplever kunstnerne fortælle om deres liv og inspiration til at fremstille keramik, hvad enten de skaber stentøj, lertøj eller porcelæn. Turen byder også på museumsbesøg og ophold på Tolne Gjestgivergaard samt besøg på mange kulturelle steder som fx Rubjerg Knude Fyr, Skagens Gren, Skagens Museum mv. Program for turen kan ses på: <https://ceramicadventures.com/vendsyssel>

Gregorys søn, Quin, hjælper gerne til i Anagama-ovnen

Foto: Gaston Luna, Argentina

AFGANG 2021 FRA ÅRHUS KUNSTAKADEMI

I år udstiller nyuddannede keramikere fra Århus Kunstakademi deres afgangsprojekter på CLAY Keramikmuseum

af CLAY Nyt redaktionen

Den nyuddannede keramikker Heidi Lillevang i arbejde
Foto: Therese Vadum

Kunstakademiet i Århus udbyder en række kurser inden for kunst, kunsthåndværk og kunstteori, men også et fireårigt kunstuddannelsesforløb, der fører til en professionel uddannelse som selvstændig billedkunstner og kunsthåndværker. Uddannelsen giver muligheder for at arbejde dybtgående med billedkunstneriske discipliner inden for maleri, skulptur, medie, grafik og keramik.

Det er udelukkende gruppen af nyuddannede keramikere, der udstiller deres afgangsværker på CLAY.

Rektor ved Århus Kunstakademi, Marianne Gasbjerg, skriver følgende om uddannelsen på kunstakademiet:

Lige siden Århus Kunstakademi startede først i 1960'erne har den høje kunstneriske faglighed været det centrale omdrej-

ningspunkt i den frie og åbne uddannelse af billedkunstnere.

Den fireårige uddannelse er opbygget med en etårig basisuddannelse og et treårigt fagskoleforløb, hvor den studerende gennem projekter, afprøvninger og eksperimenter kan opbygge og styrke egen kunstneriske praksis. Vores fokus i uddannelsen er at give de studerende de bedste muligheder for et aktivt liv som billedkunstnere og kunsthåndværkere efter endt forløb.

Al undervisning varetages af professionelle billedkunstnere og kunsthåndværkere. På den keramiske afdeling har 2 billedkunstnere og keramikere, Vinni Frederiksen og Lise Seier Pedersen, stået for undervisningen de seneste år.

Uddannelsen afsluttes med en afgangsudstilling og en censurering af en professionel billedkunstner med kompetencer inden for den studerendes praksisområde.

Udpluk af Heidi Lillevangs afgangsprøve
Foto: Therese Vadum

Udpluk af Heidi Lillevangs afgangsprøve
Foto: Therese Vadum

Fagskoleforløbet, der udgør anden del af uddannelsen, afvikles med daglig tilstedeværelse på den studerendes tildelte værkstedsplads.

På keramikfagskolen arbejdes der med forskellige typer af ler og keramiske teknikker, fx drejeteknikker, støbning og modellering samt glasering og dekoration. Undervisningen understøtter de studerendes muligheder for at udvikle eget keramisk udtryk og håndværksmæssig forståelse for keramikens særlige sprog. Et væsentligt element i uddannelsen er kunsthistorie og -teori samt skriftlig fremstilling og formidling.

Afgangsudstillingen, *Afgang 2021*, omfatter 5 nyuddannede keramikeres eksamensprojekter. Hver studerende har beskrevet budskabet med sit afgangsprøve.

Redaktionen på CLAY Nyt har udvalgt Heidi Lillevangs afgangsprøve til denne artikel.

Heidi skriver om sit projekt:

Med en historisk reference skaber jeg et keramisk stilleben. Flere af værkerne laves med inspiration fra barokkens vanitassymboler, hvor frugter ofte symboliserer forgængelighed. Med en humoristisk tilgang skabes de centrale værker i mit stilleben med udgangspunkt i en citron og en cornichon. De bærende værker bliver skabt ved sammensætning af moduler. Modulerne er individuelle og formgives ved brug af forskellige teknikker, nogle moduler har en genkendelighed, andre er grundformer, hvor den anvendte teknik fremhæves.

Udstillingen kan ses fra den 18. juni – 19. september 2021

NYT FRA CLAY KERAMIKMUSEUM

Vi gør opmærksom på, at DM i Drejning, arrangeret af Pottemagerforeningen i samarbejde med CLAY afholdes lørdag den 11. og søndag den 12. september i Skulpturparken på CLAY. Nærmere beskrivelse af arrangementet kan læses i CLAY Nyt nr. 1, april 2021.

Samtidig afholdes det årlige keramikmarked, arrangeret af CLAY Venner, lørdag den 11. september på Lillebæltværfet tæt på CLAY.

Det bliver en formidabel keramikweekend i Middelfart, så sæt kryds i kalenderen allerede nu.

NYT FRA CLAY VENNERS BESTYRELSE

Kommende generalforsamling i CLAY Venner

CLAY Venners bestyrelse har fastsat datoen for den ordinære generalforsamling. Det bliver søndag den 15. august 2021 kl. 16.00 – 18.00 på CLAY Keramikmuseum, Kongebrovej 42, Middelfart, i den store udstillingssal - med indgang via cafeen i den nye pavillon.

Indkaldelsen til generalforsamlingen 2021 forventes udsendt ultimo juli.

UDSTILLINGER ANDRE STEDER

RUMMET

Brandts Passage 32

5000 Odense

Tlf. +45 2830 1405

Mail: info@dinavejling.dk / www.gallerirummet.dk

Åbningstider:

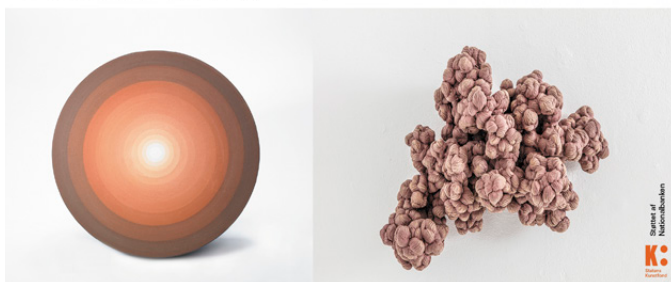
mandag - fredag kl. 11-17.30 / lørdag kl. 11-14.00

Kontrol-ler

Dina Vejling, ejer af galleriet RUMMET, der viser moderne dansk kunsthåndværk, måtte grundet coronarestriktionerne udskyde åbningen af udstillingen *Kontrol-ler* med de keramiske formgivere Lea Mi Engholm og Jane Holmberg til den 4. juni.

RUMMET

Kontrol-ler
Keramiske formgivere Lea Mi Engholm og Jane Holmberg
Artist talk: D. 03/6. - 2021 kl. 19.00
Udstilling: D. 04/06. - 07/06. - 2021

Udgives af foreningen CLAY Venner

Redaktion: Susan Lejsgaard, susanlejsgaard@gmail.com
og Bodil Toft, btoft50@gmail.com

Layout: Heidi Kunst, Kulturkalenderen & Grafisk Bureau

Ophavsret: Redaktionen af CLAY Nyt bestræber sig på at kontakte alle retmæssige ophavsmænd m/k. Eventuelle overtrædelser er sket utilsigtet og uden forsæt.
Juni 2021.

Næste nr. udkommer ultimo august 2021.